

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Юлиана Крумова Маринова, дм

Ръководител катедра „Социална медицина, здравен мениджмънт и медицина на бедствените ситуации“, Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора

на представения дисертационен труд: **„Мултидисциплинарна екипна грижа при профилактика на детското очно здраве – професионален фокус на медицинската сестра“**

от Красимира Иванова Димитрова, докторант в самостоятелна форма на обучение в докторска програма **„Управление на здравните грижи“**

професионално направление **7.4 „Обществено здраве“**

област на висшето образование **7. Здравеопазване и спорт**

зачислена със Заповед № Р-109-226/09.07.2020 г.

Настоящото становище представям в качеството си на член на Научното жури, назначено със Заповед № Р 109-497/22.11.2021 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна проф. д-р Валентин Игнатов, дм предвид Доклад с вх. № 102-2907/05.11.2021 г. от проф. Силвия Борисова Димитрова, д.оз.н. – Ръководител катедра „Здравни грижи“ с решение на Факултетния съвет на Факултет „Обществено здравеопазване“ към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна по Протокол № 173/09.11.2021 г. по процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ с кандидат **Красимира Иванова Димитрова**, докторант в катедра „Здравни грижи“, ФОЗ, МУ - гр. Варна (зачислена със заповед № Р-109-226/09.07.2020 г.) с научни ръководители чл.-кор. проф. д-р Христина Николова Групчева, д.м.н. и проф. Силвия Борисова Димитрова, д.оз.н. По протокол №1/01.12.2021 г. от проведено първо заседание на Научното жури съм определена да изготвя становище.

Кариерен профил на докторанта: Красимира Димитрова е възпитаничка на IV Езикова гимназия “Фредерик Жолио-Кюри” във Варна с френски език. През периода 1985 - 1987 година се обучава в специалност „детска медицинска сестра”

- Институт за здравни кадри “Д-р Ненчо Николаев” - Варна. Работи като детска медицинска сестра в Първа детска клиника на УМБАЛ „Света Марина“ – Варна (1987-1989); анестезиологична и операционна сестра в „Специализирана болница по очни болести“ (1996-2011) и старша медицинска сестра от 2012 г. в Очно отделение на болницата, където работи и до момента. Тя е един от малкото специалисти по ортоптично трениране на деца в страната.

Има придобита ОКС “Бакалавър” в МУ - Варна (2006 - 2009) и ОКС “Магистър” в МУ – Плевен (2009 – 2010) по специалност “Управление на здравните грижи”; През 2019 г. придобива ОКС „Магистър“ по специалност „Здравен мениджмънт“ – ФОЗ на МУ - Варна. Красимира Димитрова участва в над 50 форми на продължаващо обучение. Красимира Димитрова развива своите педагогически умения като хоноруван преподавател в катедрата по “Здравни грижи” – ФОЗ, МУ – Варна на студенти по специалност “медицинска сестра” от 2011г; на студенти по специалност “медицински оптик” в МК – МУ – Варна от 2013 г. и провежда обучение по дисциплината “Специални грижи за хора с очни проблеми”. От 2020 г. води упражнения по дисциплината “Сестрински грижи при болни с очни и ушно-носно и гърлени заболявания” на студенти по специалност “Медицинска сестра”. От 2017 година е лектор към Центъра за професионално обучение на БАПЗГ за североизточна България. Красимира Димитрова има 21 участия в научни форуми за периода 2008 – 2021г: национални форуми на професионалистите по здравни грижи, форуми на офталмологичните сестри и на офталмолозите, участия в международни форуми. Публикационната ѝ активност включва 19 публикации в сферата на офталмологичната здравна грижа и развитието на сестринството. Участва и в авторски колектив на два учебника по очни болести, под редакцията на проф. Групчева. Нейните клинични и научни интереси са насочени към детско очно здраве, зрителни тренировки за деца, промотивни дейности на медицинската сестра и управление на екипи. Красимира Димитрова е активен участник в развитието на съсловната организация (БАПЗГ) в качеството си на заместник председател и председател на Регионална колегия – Варна, както и като член на УС на организацията на национално ниво (2016 и продължава). Тя е координатор на профилактична програма “Детско зрение”,

провеждана в сътрудничество между Община – Варна и Университетската специализирана очна болница от 2012 г. Член е на Съюза на учените - Варна.

Красимира Димитрова е удостоена с редица награди: плакет “отличник на випуска” на МУ-Плевен (2010); национална награда „Професионалист на годината“ на БАПЗГ; награда „Отличник на випуска“ на Ректора на МУ – Варна (2019 г.); награда на кмета на Община Варна (2019 г.). Владее френски (B2 ниво), ползва английски (B1 ниво) и руски (A2 ниво) чужди езици.

Общо описание на дисертационния труд: Дисертационният труд съдържа 184 страници, онагледен с 56 фигури и 24 таблици. Приложенията са 6. Библиографската справка включва 330 литературни източника, от които 83 са на кирилица и 247 на латиница.

Актуалност и значимост на темата на дисертационния труд: Темата на дисертацията „**Мултидисциплинарна екипна грижа при профилактика на детското очно здраве – професионален фокус на медицинската сестра**“ е в съответствие с профила на докторанта и нейния дългогодишен опит в сферата на профилактиката на детското очно здраве. Разработеният в дисертационния труд проблем е актуален в научно и научно-приложно отношение. Тази актуалност е аргументирана от докторанта с вещина и дълбоко разбиране, като участието на медицинската сестра в мултидисциплинарен екип за профилактика на детското очно здраве е реална възможност за промени и подобрения в 4 насоки: към пациента; към екипа; към медицинската сестра и към сестринството като визия и перспективи за развитие. **Структура на дисертационния труд:** Дисертационният труд е разработен в 5 основни части: I. Литературен обзор; II. Цел, задачи, материал и методика на проучването; III. Анализ, обсъждане на резултатите и практически аспекти на научното изследване; IV. Мултидисциплинарната екипна грижа – добра практика в профилактиката на детското очно здраве; V. изводи, препоръки, приноси. Следват заключение, приложения, научни публикации и участия в научни форуми във връзка с дисертационния труд, библиография.

Литературният обзор е написан от Красимира Димитрова на 44 страници (24% от дисертационния труд), структуриран в шест раздела: 1. Същност, характеристики и състав на мултидисциплинарния екип с 4 подраздела;

2.Зрителен скрининг; 3.Особености и развитие на детската зрителна система. Детска слепота с 3 подраздела; 4.Международен опит в профилактиката на детското очно здраве – сравнителен анализ; 5.Профилактика на детското очно здраве в България в 2 подраздела; 6.Пример за добри традиции и практики в сферата на профилактиката на детското очно здраве в град Варна. Използваните литературни източници са достатъчни като брой, представляват научни публикации на български и чуждестранни изследователи и значими национални и международни документи, цитирани добросъвестно в обзора. Обзорът е написан на ясен и достъпен език и отразява задълбочено познание на обсъжданите проблеми и умело боравене с научната терминология. От начина на представяне на литературния обзор е видно умението на автора аналитично да представя научна информация и да аргументира актуалността и значимостта на темата на дисертацията, както и подхода на научното изследване.

Цел, задачи, материал и методика на проучването: дефинирани са прецизно на 10 страници от дисертационния труд. Целта е *„Да се проучат и анализират дейностите по профилактика на детското очно здраве, да се идентифицират особеностите на мултидисциплинарната екипна грижа и да се дефинират функциите на медицинската сестра в мултидисциплинарния екип.“*. Изследователските задачи са представени в 9 пункта, пряко свързани с постигането на целта, ясно формулирани. Представени са **3 изследователски хипотези** в собственото проучване: 1.Медицинските специалисти изразяват положителна нагласа за участие в мултидисциплинарен екип за профилактика на детското очно здраве. 2.Медицинските сестри, участващи в профилактични програми за детско очно здраве, се сблъскват с обективни трудности, затрудняващи пълноценното им участие в мултидисциплинарен екип (МДЕ). 3.Медицинските сестри осъзнават своята многоаспектна професионална функционалност и значимост в МДЕ. **Материал и методика** са ясно обосновани и адекватни, съответно на поставените цел и задачи и са описани подробно. Подробно са описани организацията и етапите на проучването. Приложени са следните методи: 1. Социологически методи: документален, исторически, анкетен метод – пряка индивидуална анкета и стандартизирано интервю. Инструментариумът, приложен в анкетния социологически метод, включва 3

анкетни карти, за групите респонденти: за медицински сестри, студенти и родители. Подробно е представен и въпросникът за стандартизирано интервю с експерти - лекари, работещи в офталмологичната практика. Приложените инструменти в собственото проучване са разработени за целта на научното проучване, подробно са описани и са приложени към дисертационния труд. 2. Статистически методи: приложени са комплекс от статистически методи за анализ и интерпретация на получените данни – описателна и аналитична статистика. **Обхват, време и място** на провеждане на научното наблюдение са описани в детайли. В собственото проучване са обхванати 400 респонденти в 4 групи: 1. Родители на деца (n=150) до 16-годишна възраст от гр. Варна, които са потърсили офталмологична медицинска помощ по повод на профилактичен преглед; 2. Медицински сестри (n=50), извършващи здравна грижа за пациенти с очни проблеми в офталмологични структури за извънболнична и болнична помощ в страната; 3. Експерти – лекари специалисти по очни болести (n=50), практикуващи в офталмологични структури за извънболнична и болнична медицинска помощ в гр. Варна; 4. Студенти по специалности „Медицинска сестра“, „Медицински оптик“ и специалност „Оптометрия“ (n=150) , обучаващи се в МУ – Варна. Избраният подход в собственото научно проучване позволява да се постигне поставената цел чрез получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

Анализ, обсъждане на резултатите и практически аспекти на научното изследване. Тази част от дисертацията обхваща 46 страници (25% от обема на дисертацията), прецизно подредена и онагледена, структурирана в **6 раздела**. Всеки един от разделите е изключително добре структуриран, резултатите са представени задълбочено, обсъдени и обобщени. Изложението на резултатите и тяхната дискусия отразяват уменията на Красимира Димитрова да борави с данните от научното изследване, да прилага подходящите методи за анализ и да интерпретира задълбочено. Тази част от дисертационния труд заслужава особено внимание и висока оценка със своето адекватно структуриране, логическа обвързаност и последователност.

Мултидисциплинарната екипна грижа – добра практика в профилактиката на детското очно здраве е следващата част, разработена на 28

страници от дисертационния труд. Въз основа на проведената изследователска работа е представен Модел за осигуряване на профилактична среда за детското очно здраве чрез прилагане на мултидисциплинарна екипна грижа. Моделът обединява структури, човешки ресурси и информационни потоци. В основата на модела е идеята за широкоспектърна интеграция: професионална, клинична, културна, социална. Тази част от дисертацията е с изключителна практическа насоченост. За подпомагане на практическото приложение на модела са разработени: - обобщен модел за ефективност на МДЕ; основни области на офталмологичната грижа; - същност на офталмологичната здравна грижа; - умения и компетенции на съвременната медицинска сестра, участваща в МДЕ за профилактика на детското очно здраве; - функции на медицинската сестра в МДЕ; - предложения за срокове за проследяване и съдържание на профилактичен офталмологичен преглед при здрави нерискови деца в периода на ранното детство; - индикации за насочване към специалист по очни болести; - учебен план по „Промоция на детското очно здраве“; - дневник на детското очно здраве.

Изводи, препоръки, приноси. Изводите са представени в 10 пункта, изведени са и три допълнителни изводи от научното изследване. Същите са умело формулирани и пряко свързани с изследователската цел и задачи. Красимира Димитрова представя **препоръки**, както следва: -към институции в областта на здравеопазването за конкретни нормативни промени, както и към актуализация на НРД, създаване на «Национална програма за профилактика на детското очно здраве», разработване на «Национални препоръки за профилактика на детското очно здраве», за увеличаване на дела на разходите за профилактика при формирането на бюджета на НЗОК; -към Националното сдружение на общините в Република България за въвеждане на ежегодни регионални профилактични програми за детско очно здраве във всички общини в страната; - към Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи за стимул и подкрепа на професионалното развитие на медицинските сестри в обсъжданата област чрез формите на продължаващо обучение и за съдействие за въвеждане в практиката на «Квалификационна рамка за професионално развитие на медицинските сестри», разработена от Националния съвет по качество. **Приносите** са представени в две групи: **приноси с научно-приложен характер** и **приноси с**

практико-приложен характер. Приносите с научно-приложен характер са характер са сведени до 6; приносите с практико-приложен характер са представени в 5 пункта. Приемам приносите от дисертационния труд по начина, по който са представени от докторантката.

Във връзка с дисертационния труд Красимира Димитрова представя **списък с публикации и участия в научни форуми**, свързани с дисертационния труд, съдържащ **пет заглавия**, на 4 от които е самостоятелен автор.

Автореферат: Авторефератът е написан на 100 страници, структуриран е според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

Препоръки към докторантката: Препоръчвам на докторантката да продължи своите научни търсения в сферата на сестринската роля в профилактиката на детското очно здраве и да публикува резултатите в книга.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Дисертационният труд е първия в областта на офталмологичната здравна грижа в страната. Направено е първото по рода си проучване на българския и международния опит в профилактиката на детското очно здраве от гледна точка на участието на медицинската сестра. Дисертационният труд е важна предпоставка за предефиниране на ролята на съвременната медицинска сестра в сферата на промотивните офталмопедиатрични грижи.

Дисертационният труд съдържа научно-теоретични, методологични и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и **отговарят на всички изисквания** на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ - Варна. Представените материали и дисертационни резултати **напълно съответстват** на специфичните изисквания, приети във връзка с Правилника на МУ – Варна за приложение на ЗРАСРБ. Дисертационният труд показва, че докторантът Красимира Димитрова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения и **демонстрира** качества за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Това ми дава основание убедено да дам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси.

Предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на **Красимира Иванова Димитрова** в докторска програма по „**Управление на здравните грижи**“, професионално направление **7.4 „Обществено здраве**“, област на висшето образование **7.Здравеопазване и спорт**.

21.12.2021 г.

гр. Стара Загора

Изготвил становището:

проф. д-р Юлияна Крумова Маринова, дм

